THE HEBREW JOURNAL
דער אידישער זשורנאל
THE HEBREW JOURNAL
The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario
M. Clavir, Pres. and Gen. Mgr.
PUBLISHED BY
JOURNAL PRESS, LIMITED
542 DUNDAS ST. WEST. Telephone Trinity 6830-6831
Subscription Rates: $6 PER YEAR $3.50 SIX MONTHS
Single Copy—3 cents
Entered as Second Class Mail Matter at C. P. O., Toronto, January 22nd, 1913

די פאָליטישע וואך

אין אויב די ענגלישע ארבייטער רעגיערונג האָט געהאַט צו וועניג אויף אירע הענט, איז איר יעצט נאָך צוגעקומען די געשיכטע מיט אינדיע. אין וועלכן דאָס יאָר 1929 האָט שוין אָנגעהויבען אויסצוקלינגען דעם סוף, האָט עס פאר'ן יאָר 1930 איבערגעלאָזען א ירושה, וואָס איז נים נאָר פון דער גרעסטער וויכטיגקייט פאר ענגלאנד, נאָר אויך פאר דער גאנצער וועלט.

אין דערוויל איז ענגלאנד'ס ארבייטער רעגיערונג געשטעלט גע־וואָרען צו א גרויסער פראַגע.

וועט עס געלינגען ענגלאנד צו קומען צו אן אויסגלייך מיט די מיליאָ־נען פון אינדיע. אָדער עס וועט זיך אָנהויבען דער באנייטער עקאָנאָמישער קאַמף פון נים־קאָאָפּעראַציע, די שטאַרקסטע וואפע, מיט וועלכער די הינ־דוסען באנוצען זיך אינ'ם קאַמף פאר פרייהייט.

און די מיינונגען זענען אזוי שטאַרק צוטיילט, סיי אין אינדיע און סיי צווישען די ענגלישע פירער, אז די לאַגע וואָס דאָס יאָר 1930 האָט איבער־גענומען אויף צו לעזען, איז א גאַנץ שווערע.

און אין אינדיע גופא צוטראָגט זיך דערווייל דער געשריי פון, "עס לעבט די רעוואָלוציע!" און דער אל־אינדישער נאַציאָנאַלער קאָנגרעס שטעלט זיך מער נים צופריעדען מיט א דאָמיניאָן סטאַטוס, נאָר פאַרלאַנגט פולע זעלבסטשטענדיגקייט. וועגן מאהאטמא גאַנדי'ס רעזאָלוציע וועגען פולשטענדיגער אומאפהענגיגקייט איז ביים קאָנגרעס גענומען געוואָרען צו אן אָפּשטימונג, האָבען בלויז זעקס געשטימט דאַגעגען.

אויף ווי ווייט דער קאָנגרעס איז ווירקליך געווען רעפּרעזענטאַ־טיוו, צי עס איז נאָר אמת די טענה פון יענע, אז ניינציג פּראָצענט פון'ם פאָלק אינטערעסירען זיך נאָר נים אין גאַנצען מיט דער פאָליטיק פון לאנד, דאָס וועט אלעס קלאָר ווערען אין די קומענדע עטליכע חדשים, און עס איז נים אומזיסט וואָס אין אזא ערנסטען מאָמענט אין דער ענגלישער פאָליטיק, האָט רעמזי מעקדאָנעלד אין זיין ניי־יאָר "מעסעדזש" צו דער ברי־טישער נאַציע, אפעלירט פאר איינהייט.

און זייער מעגליך, אז מיר שטייען נאָך אין ענגלאנד אויפ'ן שוועל פון נייע וואָלען, ווייל א צווייטער ניי־יאָר "מעסעדזש", אין דער אויסגעשיקט פון'ם געוועזענעם פרעמיער, סטענלי באַלדווין, האָט דער לעצטער גערופען זיינע אנהענגער צו זיין גרייט פאר די נייע וואָלען וואָס דאַרפען דאָס יאָר פאָרקומען.

האָט דאָס יאָר 1929 איבערגעלאָזען א גאַנץ טרויעריגע ירושה פאר ענגלאנד, פונקט ווי עס האָט איבערגעלאָזען א גאַנצען פאַק מיט פּראָבלעמען פאר די מערסטע מלכות און פאר דער גאַנצער וועלט־פאָליטיק, א פאָלי־טיק ווען אין סאַמע מיטען פון ריידען וועגען שלום און פריעדען, קומט אָן די באַקאַנטמאַכונג פון פאַריז, אז אין דעם יאָר 1930, וועט פראַנקרייך אויס־געבען אייגנגסטעמענס פערציג מיליאָן דאָלאַר אויף צו בויען פעסטונגען ביים רהיין, וועלכע זאָלען זיך ציען דורך עלזאס־לאָטערינגען.

אין געצעלטע טעג ארום וועט זיך אין לאָנדאָן צוזאַמענקומען א קאָנ־פערענץ וועגען אנטוואָפנונג, אָבער דערווייל באוואפענט זיך יעדער פון קאָפּ ביז די פיס, אויפ'ן ים ווי אויף דער יבשה.

אין דער פאָליטיק פון דער לעצטער וואָך האָט א ניט קליינעם פלאַץ אויף פאַרנומען ארץ ישראל, וואָס ווערט אלץ ענגער צוזאַמענגעקניפּט מיט דער גאַנצער ענגלישער פאָליטיק, און אין דער פרעסע איבער דער גאַנצער וועלט איז נים ווענינ דיסקוסירט געוואָרען קעניג פייזול'ס בריעף.

אין פאַרלויף פון די פאַרהערען פאר דער אונטערזוכונגס־קאָמיסיע אין ארץ ישראל, איז ניט איינמאָל ארויסגעבראַכט געוואָרען, אז פייזול האָט אין פאַריז צוגעשטימט צום ציוניסטישען געדאַנק, אין די לעצטע טעג אָבער האָט ער קאַטעגאָריש גלייקענט, אז ער זאָל האָבען געמאַכט אזא באַהויפּטונג, איז דאָריבער יעצט פון'ם גרעסטען אינטערעס, וואָס דער שריפטליכער דאָקומענט וועגען דעם, ווערט ווייט אין בריוו איבערגעדרוקט.

אינ'ם דאָזיגען בריעף, געשריעבען אינ'ם נאָמען פון דער העדזשאָס דעלעגאַציע אין פאַריז, דאַטירט דעם דריטען מערץ, 1919, שרייבט קעניג פייזול צו פּראָפעסאָר פראַנקפורטער: —

"איך זויל אויסנוצען די געלעגענהייט פון מיין ערשטען קאָנטאַקט מיט די אמעריקאַנער ציוניסטען אייך צו זאָגען דאָס, וואָס איך האָב אָפט געהאַט א געלעגענהייט צו זאָגען צו דר. ווייצמאַן אין אראָביע און אין איי־ראָפּע, מיר פילען, אז די אראָבער און די אידען זענען קרובים לויט דער ראַסע, און האָבען געליטען ענליכע אונטערדריקונגען מצד שטאַרקערע מאַכ־טען, אין דורך א גליקליכען צופאל האָבען די צוויי פעלקער גענומען צוזאַ־מען די ערשטע שריט צו דערגרייכען זייערע נאַציאָנאַלע אידעאַלען.

"מיר אראָבער, ספּעציעל די געבילדעטע צווישען אונז, באַטראַכטען די ציוניסטישע באַוועגונג מיט טיפער סימפּאַטיע. אונזער דעפּוטאַציע אין פאַריז איז פולשטענדיג באַקאַנט מיט די פאַרשלאָגען, וואָס די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע האָט אריינגעבראַכט צו דער שלום קאָנפערענץ. און מיר האַל־טען זיי פאר מילדע אין גערעכטע. מיר זוועלען טאָן אלעס מעגליכעס, וואָס עס וועגנדט זיך אין אונז, כדי צו העלפען זיי פאַרווירקליכען. מיר וועלען וויגשען די אידען א הארציגען ברוך הבא קומענדיג אהיים. מיר האָבען גע־האַט און מיר האָבען נאָך איצט די ענגסטע פאַרבינדונגען מיט די פירער פון אייער באַוועגונג. און ספּעציעל מיט דר. ווייצמאַן, ער האָט א סך גע־האָלפען אונזער זאַך, און איך האָף אז די אראָבער וועלען אין גיכען האָבען א מענליכקייט אָפּצודאַנקען די אידען פאר זייער געפעליגקייט.

"מיר ארבייטען צוזאַמען פאר א רעפאָרמירטען און אייפגעלעבטען נאַציאָנאַלען מזרח. און אונזער ביידע באַוועגונגען ערגענצען זיך איינע די אַנ־דערע. די אידישע באַוועגונג איז א נאַציאָנאַלע און נים קיין אימפּעריאַליס־טישע; אונזער באַוועגונג איז א נאַציאָנאַלע און נים קיין אימפּעריאַליס־טישע. און עס איז פאַראַן פּלאַץ אין סיריע פאר אונז ביידען. איך האַלט, אז קיינע פון אונזער באַוועגונג קען נים זיין קיין ערפאָלג איינע אָן דער צוויי־טער".

דאָכט זיך גאַנץ קלאָרע רייד. אָבער ווי שנעל מען פאַרגעסט זיי. אויב עס לויפט זיך נאָר פאר דעם יעצטיגען פּאָליטישען ציג.

און עס איז דאָריבער נים. וואָס די וועלט־פרעסע קאָמענטירט אזוי פיעל וועגען דעם בריעף, און דערציילט דעם אמת.

די קליינע ארץ ישראל, פונקט ווי די גרויסע אינדיע, זענען יעצט די צוויי גרויסע פּראָבלעמען פאר ענגלאנד, און לאָמיר האָפען, אז דאָס יאָר 1930 וועט געפינען אן ענטפער פאר זיי ביידען — פריהייט פאר אינדיע אין קאָ־אָפּעראַציע מיט דער ענגלישער אימפּעריע און אלס איר וויכטיגער טייל, און זיכערקייט און פריעדען אין ארץ ישראל, וואו די אידישע היים ווערט געבויט.

וויסענשאַפט וועט אמאָל קענען קינסט־ליך שאַפען לעבען

אזוי ערקלעהרט א ביאָלאָג אין באַ־וואוסטער אמעריקאַנער זשורנאַ־ליסט זאָגט פאַרוואָס דאָס וואָלט געווען גוט פאר דער מענשהייט.

פאר דורות און דורות האָט דער 16־טער פסוק אין דער דריטער פרשה פון בראשית, דער פסוק וואָס ברענגט ארויס די קלאָה וואָס איז ארויפגעלייגט געוואָרען אויף דער פרוי, אז זי וועט דורך פיין און ליידען געבוירען קינדער. יא פאר דורות און דורות האָט די דאָזיגע קלאָה אָפּגעקלונגען איבער דעם לעבען פון מענ־שען אלס א גרויסער נאַטור אמת, וואָס איז אונפאַרמיידליך. איצט קומט די ווי־סענשאַפט, ווי מיר דערוויסען זיך פון אן ארטיקעל אין אן ענגלישען מאַגאַזין און דערקלעהרט, אז זי ארבייט אונערמידליך צו ברענגען דערצו אז די פרוי זאָל נים דאַרפען ליידען פון געבוירען קינדער, פאַקטיש, אז דאָס קינד זאָל געשאַפען ווע־רען קינסטליך אויסער דעם מענשליכען קערפּער.

באַשאַפען מענשען דורך וויסענ־שאַפטליכע מעטאָדען — דאָס איז דער גרויסער אויפטאָה וואָס די מאָדערנע ווי־סענשאַפט פון ביאָלאָגיע שטרעבט דורכ־צופירען אין לעבען, און כאָטש עס זיי־נען בלויז דאָ סמנים, ווי מיר הערען, אז אז אזעלכעס זאָל ווען עס איז מעגליך זיין פונדעסטוועגען גלויבען א סך וויסענ־שאַפטלייט, אז עס איז נים אזוי ווייט פון פאַרווירקליכט צו ווערען. ווי אונז דורכט זיך אויס אויבענאויף. רופּערט יוהז דער שרייבער פון דעם דערמאָנטנטען אר־טיקעל, האַלט אז עס איז מעגליך אין ער באַגרינדעט זיין גלויבען אויף דער אויטאָ־ריטעט פון אזא באַריהמטען ביאָלאָג ווי ב. ס. האַלדיין, וועלכער האָט אנגעשריבען א בוך צו באַוויזען אז די אספּיראַציעס פון ביאָלאָגען אויף דעם נעביט זיינען אין די גרענציען פון מעגליכקייט און פאַרווירק־ליכונג.

רופּערט יוהז אלס זשורנאַליסט שטעלט זיך אָבער באַזונדערס ניט אָפּ אזוי פיעל אויף די וויסענשאַפטליכע ספּע־קולאַציעס אָדער האָפענונגען ווי אויף דער סאָציאַלער זייט פון דער זאַך.

ער זאָגט פאַראויס, און איז טאַקע זיכער אין דעם, אז ווען די וויסענשאַפט זאָל ארויסקומען מיט אזא מעטאָדע, וואָלט דאָס ארויסגערופען די שאַרפסטע גענער־שאַפט מצד אלע קאָנסערוואַטיוו־געזאָנענע מענשען. זיי וואָלטען געבראַכט צוטראָגען די ביבעל און אויפגעוויזען אז ווען גאָט זאָל באַמת געווען וועלען די פרוי זאָל ניט ליידען, וואָלט ער זי געווען אזוי באַשאַ־פען, אָבער דאָס שרעק איהם ניט אָפּ. אזוי־ווי, זאָגט ער, די דרשות פון רעליגיע־זע מענשען האָבען ניט אָפּגעשטעלט די ערד פון צו דרעהען זיך ארום דער זון, ווי קופּערניקוס אין נאָליליי האָבען באַוויזען, אזוי וואָלט דער פּראָטעסט אין דעם פאַל וועניג געהאָלפען. און טאַקע באַמת, סאָפּ־קולירט יוהז, צוליעב וואָס זאָל די פרוי טאַקי אזוי ליידען? גלאַט לשם ליידען האָט עס קיין זין ניט. ווען די אייזענ־באַהן האָט נור וואָס אָנגעהויבען צו אָפּע־רירען, האָבען, זאָגט ער, אויך א סך גלוי־ביגע געהאַלטען, אז ווען גאָט זאָל געווען וועלען מענשען זאָלען זיך קענען באַוועגען פון 20 מייל א שטונדע, וואָלט ער געווען באַשאַפען מיט פליגלען. נו, האָט טאַקע אזוי פאַסירט, אז שפּעטער מיט צעהנדליי־גע יאָהרען האָט דער מענש "געקראָגען" פליגלען מיט דער הילף פון וועלכע ער קאָן פליהען עטוואָס וועניגער ווי 200 מייל א שטונדע.

דאָס זעלביגע וועט פאַסירען, זאָגט רופּערט יוהז, ווען א שטייגער וויסענ־שאַפט וועט פּראַקטיקירען איהר ענטדע־קונג, אז לעבען קאָן נשאַפען ווערען קינסטליך. עס וועט ארויסרופען פּראָטעס־טען, אָבער ענדליך וועלען פרויען איינ־זעהן, אז זייערע ליידען זיינען אומזיסט און וועלען אויסנוצען די געלעגענהייט וואָס די וויסענשאַפט וועט זיי געבען.

עס איז אמת, אז אפילו דער ביאָלאָ־גאַלדיין ווייסט די שווערינקייטען וואָס וועלען פאַראויסלויפען אזא ערפינדונג, אָבער ער האַלט אז די ביאָלאָגיע וועט דאָס ענדליך באַוויזען און דעמאָלט וועט דער טאַראַאַס וואָס באַגלייט קינדער־געבורט איננאַנצען פאַרשווינדען און אלעס וועט זיך נעשטאַלטען נאָר אנדערש. וואָס וועט ווערען פון דער פאַמיליע און וואָס עס וועט ווערען פון דער קינדער ערציהונג און פון דער ליעבע פון מענשען צו מענשען? ווענען דעם אלעמען ווייסט ניט. רופּערט יוהז און ניט דער ביאָלאָג האַלדיין וואָס צו זאָגען. אזוי ווייט קאָן שוין, ווייזט אויס, זייער פאַנטאַזיע ניט נעהן. זיי באַנו־גענען זיך מיט פעסטשטעלען דעם פאַקט זעלבסט, דאָס הייסט, אז זיי גלויבען אז דאָס איז מעגליך.

"אויב מוטערליכקייט — זאָגט רי־פּערט יוהז — קאָן געמאַכט ווערען זיכער און שמערצלאָז, ווער קאָן זיין אזוי גרוי־זאַם און האַרצלאָז צו דענקען אז דער רעזולטאַט וועט זיין שלעכט?"

ווער איז אזוי אומברהמנות'דיג צו שטעלען זיך אנטקעגען דעם אנקומען פון יענעם טאָג ווען א מענש וועט הייראַטען א פרעהליכע און לוסטיגע מיידעל, ניט האָבענדיג קיין מורא, אז זי וועט מוזען געפייניגט ווערען און טאַקע פאַרלירען איהר לעבען און דאָס לעבען פון איהר קינד?

"נעכטען, למשל, איז געווען א שרעק־ליכער טאָג. היינט איז ניט אזוי שלעכט, א דאַנק דער וויסענשאַפט, אָבער מאָרגען וועט זיין זעהר גוט; און א וואָך שפּעטער נאָך בעסער. מיר קענען ניט האָפען אָפּשר דאָס גוטע צו דערלעבען. מיר קענען אָבער ווינשען עס פאר אונזערע קינדער".

דאָס גלויבט רופּערט יוהז באַמונה שלימה. ווי שטאַרק דער גרונד איז אונ־טער דער האָפענונג איז, נאַטירליך, שווער צו זאָגען און וואָס פאר א רעוואָלוציע דאָס וואָלט געמאַכט אין געזעלשאַפטליכען לע־בען איז נאָך שווערער צו זאָגען.

דאָס יאָר 1929 און זייטער

אן ארטיקעל וועגען ציוניזם פון א פּלימעניצע פון לאָרד באַלפור

ליידי עדגאַר דאַגדעל.

מיט יאָהר 1929 וואָס האָט זיך גע־ענדיגט האָט זיך איבערגעמישט א קאַפּי־טעל אין דער ציוניסטישער געשיכטע, דאָס קאַפּיטעל איז באַפייכט מיט בלוט, גלייך ווי פיעלע אנדערע קאַפּיטלען אין לעבען פון פעלקער, אָבער דער קומענדיגער דור אין דער אידיש נאַציאָנאַלער היים וועט אין דעם יאָהר זעהן מעהר פאַרטשרים און נוצען ווי טראַגעדיע. מען האָט אין צוריך דערגרייכט מעהר, ווי מען האָט פאַרלוירען אין ארץ ישראל. א דאַנק די גליקליכע אומשטענדען האָט דער קאָנגרעס פאַר־דאָפּעלט די אנשטרענגונגען פון דער ציו־ניסטישער ארבייטערדער ארמיי, אינדי־רעקט פאַר די געשעהענישען אין ארץ ישראל. אפשר גיבען מיר זיך נאָך ניט אָפּ קיין דין וחשבון, וועלכע באַדייטונג עס האָט געהאַט דער דאָזיגער שריט, שטיצענדיג זיך אויף דער הילף פון בעס־טען טייל פון יודענטום, וועט דער ציוניזם קומען צו זעהר גרויסע מעגליכקייטען.

אין יאָהר 1917 זענען די מעגליכ־קייטען געקומען פון פריינד. אין יאָהר 1929 האָט די אקציע פון די שונאים גע־שאַפען א סיטואַציע, אויף וועלכער פיעלע ציוניסטען האָבען געוואַרט. די ציטען זענען געוואָרען רייף צו רעוויזירען די לעבענס באַדינגונגען אין ארץ ישראל. דאָס פאַרהעלטעניש צווישען די שותפים (אידען און אראָבער) אין דער נאַציאָנאַ־לער היים איז געווען שלעכט און די אייני־צינע פראַגע איז געווען צו איבערצייגען די מאַנדאַטען מאַכט, אז עס איז נויטיג צו לעזען דעם אידיש־אראָבישען פּראָ־בלעם. ענדליך האָבען די אראָבער אליין געלעזען דעם פּראָבלעם. זיי האָבען געטאָן פאַר די ציוניסטען דאָס, וואָס די ציוניס־טען גופא וואָלטען שווער געקענט טהאָן אזוי גוט. זיי האָבען אנידערגעשטעלט אין אמת'ן ליכט די אידיש נאַציאָנאַלע היים. איצט איז צייט צו בעזייטיגען די אילו־זיעס, וואָס בעאיינפלוסען די שטעלונג פון א גרעסערען טייל פון דער עפענטליכער מיינונג און די איופבויי־פּאָליטיק. איצט איז צייט זיך צו ענטשליסען ווי אזוי די פּאָליטיק זאָל געפיהרט ווערען אין דער צוקונפט. דער איצטיגער מאָמענט איז גינסטיג, ער איז אָבער געקומען אונפאַר־האָפט. דעריבער קאָן ער זיין שעדליך, ווען מען קוקט קורצזיכטיג אויף די מעגליכ־קייטען, וואָס דער דאָזיגער מאָמענט האָט געשאַפען.

די געשעהענישען אין ארץ ישראל אין חודש אויגוסט האָבען ניט געענדערט די ציוניסטישע פּאָליטיק, אָבער זיי האָבען אָנגעוויזען אויף דער וויכטיגקייט און אקטואַליטעט פון די ציוניסטישע פּראָ־בלעמען. די געשעהענישען האָבען נאָך מעהר באַשטעטיגט די ספּקות בנוגע דער זיכערהייט פון לעבען און עגזיסטענץ אונ־טער דעם בריטישען מאַנדאַט. די פאָרע־רונגען פון גראַנטעס פון דער זיכערקייט פאַר דער אידישער באַפעלקערונג זענען באַטראַכט אלס באַגרינדעטע. לויט דעם וואָס עס איז פאָרגעקומען אין ארץ ישראל פאַרערט דער ישוב רעכט־שויך און צו הייר־לען די וואונדען, וועלכע עס האָט דערליי־טען דער נאַציאָנאַלער שטאָלץ. דאָס איז א פאַדערונג, וועלכע מען קען ניט אפּזאָ־גען, אָבער עס איז ווייטיג זי צו ערפילען אויף אזא אופן, וואָס אנטשפּרעכט די אינ־טערעסען פון די אידען אין לאנד. עס וואָלט געווען ניט ריכטיג צו פאַרטיידיגען נעשלאָסען) וואָלט דער קריזיס צו אויס־געמיטען געוואָרען, ווי דאָס האָט ערקלערט פאַר דער אויפסאָרשונגס קאָמיסיע דער פּאָליציי־קאָמענדאַנט. די מיינונג פון קאַ־פּיטאַן סאונדערס וועט קיינעם ניט וואונ־דערען, א חוץ דעם לאנד, פון וועלכען מיר באַקומען די דאָזיגע אינפאָרמאַציע. אין איצטיגען מאָמענט וועט די זשאַנדאַר־מעריע פון חוץ לאַרץ גיכער געבען די גוואַראַנטיע פון זיכערקייט, הגם דאָס וועט מעהר קאָסטען.

ביי א גוטער קאָנצענטרירונג פון דער מאַכט וועלען די קאָלאָניעס קאָנען זיכערער שלאָפען, מיט'ן תנאי אז אין די ריין־אידישע דערפער וועט זיך געפינען אידישע פּאָליציי. ביי דעם וועט מען מו־זען צוריק קומען צום סיסטעם פון א דאָרפס פּאָליציי, וועלכער האָט זיך ארויס־געוויזען פאַר נוצליך אין די פריהערדיגע יאָהרען. אויף אזא אופן וועט ערלעדיגט ווערען די ערשטע פון די צוויי נויטווענ־דיגקייטען.

די צווייטע נויטווענדיגקייט אין די פאַרגרעסערטע אימיגראַציע. אין פאַרגלייך מיט דעם, ווערען אלע אנדערע פראַגען אוועקגערוקט אויפ'ן צווייטען פּלאַץ. אין דעם לינט דער ערנסט פון דער ענגלישער רעגיערונגס דעקלאַראַציע און אין דער ריכטונג זענען געווענדעט די אנשטרענ־גונגען פון די אידען, וואָס עס איז שוין באַקאַנט צו די אראָבער.

עס איז בכלל ניט נויטיג דאָס פּראָב־לעם צו אנאַליזירען, מען דאַרף ניט די רעוועלאַציעס פון דער אויספאַרשונגס קאָמיסיע, כדי צו איבערצייגען יעדען צוי־ניסט, אז דאָס אָנקומען פון וואָס מעהר אידען מיט דער אידיש־נאַציאָנאַלער היים איז דער בעסטער ענטפער פאַר יענע, וואָס ווינשען איהר חורבן. דערפאַר קאָן די מאָס פון אינערע רעפאָרמען ווערען דער פאַקט, ווי אזוי מען וועט דורכפיהרען די פאַרגרעסערונג פון דער אויפנאַהמס־פעהיגקייט פון לאנד. מעגליך, אז א רייהע פּאָציאַלע פּראָבלעמען וועלען דער אָבער גע־האַט אן ערשטער־ראַנגיגע אַדייטונג אין יולי, האָבען אין נאָוועמבער באַקומען א צווייטע־ראַנגיגע באַדייטונג. עס זענען געוואָרען אָפּגערוקט אָן א זייט די נויטיג־קייטען צו רעוויזירען די עמיגראַציע פּאָ־ליטיק, מיט וועלכער עס איז פאַרבונדען די פאַרגרעסערונג פון יעדער אינדוסטריע.

עס וועט זיך פאָדערען א געשיקטע פּאָליטיק מצד דעם גאַנצען אידישען פאָלק כדי אין דעם צו איבערצייגען די מאַסגע־ביגע קרייזען. מיר מוזען ניט קומען צו מסקנה, אז בלויז די געגנער פון דער אידיש־נאַציאָנאַלער היים וועלען זיך אָקעגען שטעלען דעם פאָרשלאָג צו פאַר־גרעסערען די עמיגראַציע. ביז צו די ווייטעסטע גרענעצען. פעיגע פון אונ־זערע פריינד דערמאָהנען זיך די קאָנסעק־ווענצען, וואָס זענען איינגעטראַטען מיט דריי יאָהר צוריק פאַר דעם גרויסען קרי־זיס, פאַר זיי האָבען מיר א תשובה, אז דאָס דאָזיגע רייזיק איז פון עקאָנאָמישען שטאַנדפּונקט ניט דאָס זעלביגע, וואָס עס איז געווען מיט דריי יאָהר צוריק. אין דעם מאָמענט קאָנען מיר זיין דאַנקבאַר דערפאַר, וואָס עס איז געשעהען אין צי־ריך. די אידישע אגענט האָט גרעסערע שאַנסען און קאָן טראַגען א גרעסערע פאַראַנטוואָרטליכקייט און ביי דער די־סקוסיע וועגען עמיגראַציע טאָר מען ניט פאַרגעסען אין דער ענדערונג.

איין זאַך אָבער קאָן די אגענט ניט מאַכען, זי קאָן ניט איבערצייגען די אונ־גלויביגע, אז די פאַרגרעסערטע אימיגראַ־ציע וועט העלפען אין אזא מאָס צו דער פּאַסיפיקאַציע, ווי צו דער ענטוויקלונג פון לאנד. קיין שום ארגומענט פון די צוי־ניסטישע פיהרער וועט ניט באַזייטיגען די ספּקות וואָס דעם גרויסען פון אַ־מעריקע, אז דער אידישער נאַציאָנאַלער היים וועלט. א גרויסע פאַראַנטוואָרטונג ליגט איצט אויף דער ציוניסטישער פּרעסע און אויף אלע ציוניסטען. די פיינדליכע כחות זענען גרייט צו באַהויפּטען, אז די אידען וואַרטען נאָר אויף דער מעגליכקייט פון א קאַמף מיט די אראָבער. די מינדעסטע באַגרענדונג פון דער באַהויפּטונג, וועט מעהר ברענגען שאַדען דער ציוניסטישער זאַך, ווי די פּראָטעסטען געגען דער רע־גיערונגס דעקלאַראַציע. וועלכע פאַרוי־כערט דאָס צוהאַלטען אויף דער באַלפור דעקלאַראַציע. די מעשים גופא, קאָנען היינט באַווייזען דעם העראיזם און די זעלבסט קאָנטראָל פון אידישען פאָלק.

אין מאָמענט, ווען דער אויסאָפּער־שונגס קאָמיסיע בעראַט זיך דאַרף אונזער אייגענע לאָזונג זיין: "דזשענטעלמענ־ליי מעשים!"

ווי אזוי טראַנטאַ האָט אויסגעקליבען דעם ערשטען מעיאָר אין 1834

יעצט, ווען טראַנטאַ האָט דער־וועהלט א נייעם מעיאָר פאַר'ן יאָהר 1930, איז ווערט זיך צו באַקענען מיט דער געשיכטע פון טראַנטאַר מעיאָרס, אָדער בעסער געזאָגט מיט דער צייט ווען טראַנטאַ איז געוואָרען א שטאָדט און האָט אָנגעהויבען צו דערוועהלען מעיאָרס.

דער ערשטער מעיאָר אין טראַנטאַ איז דערוועהלט געוואָרען אין 1834 און דאַן האָט עס פאַראורזאַכט א גוואַלדיגע סענזאַציע, ווייל טראַנטאַ וועלכע האָט דאַן געהייסען "מאַדיי־יאָרק" (אין אידיש דער בלאַטניער יאָרק/דערפעל) האָט זיך מיט אמאָל א הויב געטאָן און האָט גע־נומען קאָנקורירען מיט מאָנטרעאַל, וועל־כע איז דאַן געווען די איינציגע שטאָדט אין קענעדע וועלכע האָט געהאַט א מע־יאָר.

ביז 1834, ווען דער ערשטער מעיאָר איז דערוועהלט געוואָרען, איז דאָס וואָס מיר רופען יעצט די שטאָדט טראַנטאַ געווען ניט מעהר ווי א בלאָטיגער דער־פעל, און צוזאַמען מיט אנדערע צוואַווא־פענע פאַרמס און ישובים האָט עס פאַר־מירט א מין סאָרט קרייז געגענעד וועלכער איז געשטאַנען אונטער דער פיהרונג פון דער פּראָווינץ, פון צייט צו צייט פעלעגען זיך צונויפקליבען די איינוואוינער צו אן אלגעמיינער פאַרזאַמלונג און דערוועהלען אזעלכע בעאַמטע, ווי אַפּשאַצער פון איי־גענטום, עלעטע פאַר דער קירכע, אויפ־זעהער איבער פאַרקאַנעס, דאַרף אויפ־זעהער און נאָך אזעלכע בעאַמטע.

ביי אזעלכע פאַרזאַמלונגען פלעגען אויך געשאַפען ווערען פאַרשיעדענע דאָרפס געזעצען, אזוי למשל, איז ביי אזא פאַרזאַמלונג אין 1806 געשאַפען געוואָ־רען א געזעץ אז חזירים מעגען פריי ארומ־שפּאַצירען איבער די גאַסען, און קיינער טאָר זיי ניט אָנרירהרען.

אין 1847 האָט די לעגיסלאַטור פון "אָבער קענעדע" (יעצט באַקאַנט אלס אָנ־טעריאָ) אָנגענומען א געזעץ פאַר זעלבסט פאַרוואַלטונג פון מוניציפּאַליטעטען, דער ערשטער שריט צו דעם איז געווען דאָס וואָס די לעגיסלאַטור האָט דערלויבט יע־דען דאָרף אדער שטעדטעל צו האָבען אייי־גענע פּאָליציי. אָבער דאָס איז נאָר גע־ווען אן ערשטע אנווייזונג אויף דער גרינ־דונג פון שטעדט.

די דאַמאָלסדיגע יאָרק וועלכע איז יעצט טראַנטאַ האָט שוין געהאַט א באַ־פעלקערונג פון ניין טויזענט מענשען אָבער קיינער האָט נאָך ניט געטראַכט ווענען שאַפען אן אונאַבהענגיגע מוניצי־פּאַליטעט. מען האָט געהאַלטען אין דע־באַטירען ווענען דעם, אָבער צו קיין מימשות'דיגעס איז ניט געקומען.

די ניין טויזענט איינוואוינער פון דער דאַמאָלסדיגער יאָרק אין דער יעצטי־גער טראַנטאַ זענען געווען עטוויילט אין צוויי פּאַרטייען, די ליבעראַלען און קאָנ־סערוואַטיוון, און די ערשטע וועלכע איז געווען באַקאַנט אלס די רעפּאָרס פאַרטיי איז געווען שטרענג געגען דעם אז טא־ראָנטאַ זאָל אינקאָרפּאָרירט ווערען אלס שטאָדט. די פאַרטיי האָט געטענ'ט אז עס וועט זיין צו שווער פאַר די בירגער אויפצוהאַלטען א שטאָדט מיט אזוי פיעל אויסגאַבען.

די קאָנסערוואַטיוו פאַרטיי האָט פאַרקעהרט געטענה'ט, אז די שטאָדט וועט האָבען גרויסע בענעפיטען פון די אויס־גאַבען וועלכע די בירגער וועלען מאַכען.

דער דאָזיגער קאַמף פאַר און געגען איז אָנגעגאַנגען ביז דעם 6־טען מערץ 1834, ווען די לעגיסלאַטור האָט אָנגענו־מען א געזעץ שאַפענדיג די שטאָדט טא־ראָנטאַ מיט א מעיאָר, אלדערמען און קאָנסילמען, און פונקט 21 טעג נאָכדעם, דעם 27־טען מערץ 1834 זענען פאָרגע־קומען וואַהלען.

די ערשטע וואַהלען אין טראַנטאַ אין וועלכע מען האָט געראַרפט אויסקליי־בען, צוויי אלדערמען און צוויי קאָנסיל־מען פאַר יעדען פון די פינף וואַרדס מיט אין וועלכע טראַנטאַ איז עטוויילט געוואָרען, זענען פאָרגעקומען ביי עפענטליכע פאַר־זאַמלונגען, און די איינוואוינער האָבען גע־שטימט דורך אפענע שטימען.

א צייטונג וועלכע איז ערשיענען אין יענער צייט מעלדעט, אז די ערשטע ווענער איז געווען אריבער גאַנץ "רוהיג". די וואַהלען האָבען זיך געענדיגט בלויז מיט עטליכע אונטערגעשלאָגענע אויגען, און עס וועט זיין צו שווער פאַר די בירגער אויפצוהאַלטען א שטאָדט מיט אזוי פיעל אויסגאַבען.

די קאָנסערוואַטיוו פאַרטיי האָט פאַרקעהרט געטענה'ט, אז די שטאָדט וועט האָבען גרויסע בענעפיטען פון די אויס־גאַבען וועלכע די בירגער וועלען מאַכען.

דער דאָזיגער קאַמף פאַר און געגען איז אָנגעגאַנגען ביז דעם 6־טען מערץ 1834, ווען די לעגיסלאַטור האָט אָנגענו־מען א געזעץ שאַפענדיג די שטאָדט טא־ראָנטאַ מיט א מעיאָר, אלדערמען און קאָנסילמען, און פונקט 21 טעג נאָכדעם, דעם 27־טען מערץ 1834 זענען פאָרגע־קומען וואַהלען.

די ערשטע וואַהלען אין טראַנטאַ אין וועלכע מען האָט געראַרפט אויסקליי־בען, צוויי אלדערמען און צוויי קאָנסיל־מען פאַר יעדען פון די פינף וואַרדס מיט אין וועלכע טראַנטאַ איז עטוויילט געוואָרען, זענען פאָרגעקומען ביי עפענטליכע פאַר־זאַמלונגען, און די איינוואוינער האָבען גע־שטימט דורך אפענע שטימען.

א צייטונג וועלכע איז ערשיענען אין יענער צייט מעלדעט, אז די ערשטע ווענער איז געווען אריבער גאַנץ "רוהיג". די וואַהלען האָבען זיך געענדיגט בלויז מיט עטליכע אונטערגעשלאָגענע אויגען, און

זי מוז האָבען פאַר 100 טויזענט דאָלאַר מענשליכע הויט

אים צו קענען היילען איהרע בראַנד־וואונדען וואָס זענען איהר פאַר־אורזאַכט געוואָרען בעת זי האָט געטאַנצט אויף דער ביהנע.

מענשען האָבען פאַרשיעדענע צרות. איינער זאָרגט זיך וואָס ער מוז האָבען נעגוג געלט געלט צו דעקען זיינע מאַרט־ניידזשעס. א צווייטער זאָרגט וועגען א שטיקעל בדגיס פאַר זיינע קינדער און א דריטער דרעהט זיך דעם קאָפּ מיט אנ־דערע דאַגות. גאַנץ אנדערש איז אָבער די דאַגה פון א יונגער אמעריקאַנער טענצע־רין, דזשאַרדזשעטע אורטיא, וועמענס פּליצע איז מיט א צייט צוריק צובראָכען געוואָרען דורך אן עקסידענט. דיעזע טענ־צערין מוז האָבען הונדערט טויזענט דאָ־לאַר צו קויפען מענשליכע הויט, אום צו קענען היילען איהר צובראָכענע פּליצע.

אין דעם "אינקווייערער" ווערט גע־שילדערט מיט אלע איינצעלהייטען די טראַגעדיע פון דער אומגליקליכער טענצע־רין. דאָס אומגליק האָט פאַסירט ווען זי איז אלט געווען 16 יאָהר. זי האָט זיך דאַ־מאָלסט געפונען מיט א וואַדעוויל טרופּע אין א טהעאַטער פון טראַי. ניי יאָרק. אין דעם שמאָלען דרעסינג רום האָט זי זיך גע־אקעגען שטעלען דעם פאָרשלאָג צו פאַר־גרעסערען די עמיגראַציע. ביז צו די ווייטעסטע גרענעצען. פון דער מאַכט וועלען די קאָלאָניעס קאָנען זיכערער שלאָפען, מיט'ן תנאי אז אין די ריין־אידישע דערפער וועט זיך געפינען אידישע פּאָליציי. ביי דעם וועט מען מו־זען צוריק קומען צום סיסטעם פון א דאָרפס פּאָליציי, וועלכער האָט זיך ארויס־געוויזען פאַר נוצליך אין די פריהערדיגע יאָהרען. אויף אזא אופן וועט ערלעדיגט וו